

THOMAS JEFFERSON LEVELE JAMES MADISONNAK

Lónyai Mária fordítása

Párizs, 1787. december 20.

Kedves Uram,

utolsó, október 8-i levelemet Moustier grófjával küldtem Önnek. Az Ön levelei, a július 18-i, a szeptember 6-i és az október 24-i egymás után – tegnap, tegnapelőtt és három vagy négy napja – érkeztek meg. Csak a levelek elolvasására volt időm, a csatolt nyomtatott anyagoknak, bármily érdekesek legyenek is, várakozniuk kell, amíg be nem fejezem azt a diplomáciai küldeményt, amelynek holnapután a postahajóval el kell indulnia innen. Igazán sok mindenért tartozom köszönettel Önnek. Először és leginkább a rólam szóló rejtjelezett passzusért. Az efféle kis hírek igen lényeges segítséget nyújtanak döntéseim kialakításában. Sőt még azt is nagyon szeretném tudni, ha bármelyik résztvevő úgy véli, hogy hibáztam vagy helytelenül cselekedtem bármilyen konkrét esetben. Amennyire ismerem magamat, az ilyen információ nem keltene haragot bennem, inkább életvitelem irányításához, esetleg magatartásom igazolásához nyújtaná segítséget, és állandóan figyelmeztetne kötelességeimre. Ugyancsak köszönettel tartozom a Thomas Burke-esetről adott tájékoztatásért, bár egy következő levelemből láthatja majd, hogy az ügy további vizsgálatát kértem Öntől. Ez öröme fog szolgálni ama zárda főnökasszonyának, ahol lányaim nevelkednek, s akinek lányaim iránt tanúsított figyelmessége és kedvessége folytán nagymértékben lekötelezettje vagyok. Így hát remélem, megkapom majd Öntől azon további vizsgálódások eredményét, melyet második levelemben kértem. – Az a csomag rizs, amit a Dél-Karolina delegátusainak szóló levelemmel küldtem, miként Ön erről értesített, elkallódott. Bourgoin úr vitte volna magával mindkettőt. Én mind a levelet, mind a csomag rizst egyszerre adtam át B. úr rokonának, akit itt mutattak be nekem, és ő rögvest elvállalta, hogy továbbítja Bourgoin úrnak. Ez az úr rézmetsző, akit melegen ajánlottak dr. Franklinnak és Hopkinson úrnak. A kis csomag rizs valahogy elkeveredhetett a csomagjai közt.

Nagyon örülök annak, hogy a nyugati földek eladása oly sikeresen folyik. Remélem, ezek hamarosan fedezik mindenekelőtt a honi adósságot, azután pénzt hoznak majd a külföldi adósság törlesztésére.

Mínthogy mostanában csupán a Kabinet tevékenységéről számolhatnak be, ám mert annak működését nagy titok övezi, kevés az, amivel egy levelet megtölthetnék. Ezért a hiányosságot azzal pótolom, hogy néhány szót szóljak a Nemzetgyűlésünk javasolta alkotmányról. Igencsak tetszik nekem az az általános elgondolás, amelynek keretében a kormányzat békésen működhet tovább magától, anélkül hogy örökösen az egyes államok törvényhozásához kellene folyamodnia. Tetszik nekem a kormányzat törvényhozó, bírói és végrehajtó szerkezetének kialakítása. Tetszik, hogy a törvényhozásnak adatott az a hatalom, hogy adókat vessen ki, s kizárólag ez okból helyeslem, hogy a törvényhozás nagyobbik Házát a nép közvetlenül választja. Jóllehet úgy vélem, a nép választotta képviselőház igen kevésbé lesz képes arra, hogy törvényt alkosson az Unió számára, egyezményeket kössön külföldi nemzetekkel etc., ez a veszedelem, ez a rossz mégsem mérhető össze azzal a jóval, amit annak az alapvető

elvnék a sérthetetlen megőrzése jelent, miszerint az embereket senki se adóztathassa meg, kivéve azok, akiket ők maguk közvetlenül választanak meg. El vagyok ragadtatva a nagy és a kis államok ellentétes – az utóbbiaknak az egyenlő, az előbbieknek pedig az arányos képviselőre vonatkozó – igényeit feloldó kompromisszumtól. Az is nagy örömmel tölt el, hogy az államok szavazatát az egyének szavazatának módszere váltotta fel; és tetszik, hogy a végrehajtó hatalom vétőjogot kapott, amennyiben valamilyen Ház egyharmadának egyetértését bírja, bár jobb szerettem volna, ha a bírói testület kapott volna ebben szerepet, vagy ha ezt a testületet ruházták volna fel hasonló és önálló hatalommal. S vannak egyéb, kisebb jelentőségű jó dolgok is.

Most kiegészítem mindezt azzal, ami nem tetszik.

Mindenekelőtt, hogy kimaradt az alapvető emberi jogok nyilatkozata, mely világosan és egyértelműen, szofizmák nélkül szavatolja a vallásszabadságot, a sajtószabadságot, rendelkezik az állandó hadseregek elleni védelemtől, kiköti a monopóliumok korlátozását, a *habeas corpus* törvények örök és felfüggeszthetetlen érvényességét, továbbá az esküdtszéki tárgyalást minden olyan ügyben, amely – a nemzetközi jog kivételével – az ország törvényei alapján bírósági tárgyalást igényel. Az, amit Wilson úr mond, hogy az emberi jogok felsorolására nem volt szükség, mivel az általános kormányzat tekintetében minden jog megőrződött, amit nem ruháztak át rá, míg az egyes államok esetében minden jogot átruháztak, kivéve, amelyeket fenntartottak – nos, ez megteszi talán egy olyan hallgatóság számára, amelynek címezték, de vitathatatlanul egyfajta *gratis dictum*. És fontos következtetések szólnak ellene, amelyek az alapszövegből, valamint a jelenlegi konföderációnk ezt félreérthetetlenül kimondó cikkelye kihagyásából vonhatók le. Nehéz ezt a konklúziót elfogadni már csak azért is, mert az esküdtszéki tárgyalás tekintetében semmiféle egységes gyakorlat nincs a különböző államokban, s mert néhány állam meggondolatlanul felhagyott a bírósági tárgyalás ezen formájával, így a megfontoltabb, óvatosabb államok kerülnek majd ebbe a vesztes helyzetbe. Sokkal helyesebb és bölcsőbb lett volna az ellenkező konklúziót levonni, azt, hogy mivel az államok többsége jó ítélőképességgel megőrizte eme palládiumot, biztosítékot, azokat kellene inkább visszatéríteni, akik elhagyták a helyes utat – megteremtve ezáltal az általánosan helyes az általánosan helytelen helyett. Hadd tegyem hozzá, az emberi jogok nyilatkozata olyasvalami, amelyhez minden embernek joga van bármely kormányzattal szemben e földön, legyen az akár általános, akár speciális, helyi kormányzat, és amit egyetlen igazságos és törvényes kormányzatnak sem lenne szabad elutasítania vagy következtetésekre, értelmezésekre bíznia.

A második elem, ami nem tetszik, mégpedig nagyon nem tetszik, hogy lemondtak a rotáció elengedhetetlen feltételéről minden hivatal, legfőképpen az elnök esetében. A tapasztalat és a józan ész egybehangzón azt a következtetést támasztja alá, hogy a legfőbb magisztrátust mindig újra fogják választani, ha az alkotmány ezt megengedi. Ezután hivatala már egy életre szól. S amint ez észrevétetik, bizonyos államok számára oly mértékben fontossá válik egy barátot vagy egy ellenséget tudni államügyeink élén, hogy pénzzel és fegyverrel is be fognak avatkozni. A nép aszerint fog támogatni egy franciát vagy egy angolt, hogy kinek a barátja az elnök. Ha egyszer már megválasztották, és a második vagy a harmadik választáson leszavaznák is egy vagy két szavazattal, hamis szavazatokra, csalásra hivatkozik majd, és meg fogja tartani a kormányzati hatalmat a rá szavazó államok támogatásával, főként akkor, ha ezek az államok magukban zárt tömböt alkotva központi fekvésűek, és elválasztják egymástól ellenfeleiket; és ezeket az államokat Európa egyik, többségüket pedig Európa másik nemzete

fogja támogatni. Pár év múlva Amerika elnökének megválasztása sokkal fontosabb lesz Európa egyes nemzetei számára, mint Lengyelország királyának megválasztása valaha is volt. Gondolkozzék csak el a rég múlt idők vagy a modern történelem választott monarcháinak bármelyik példáján, és közölje velem, ha félelmeim alaptalanok. Gondoljon a római császárokra, a pápákra, már ameddig valamilyen jelentőségük volt, a német császárokra, akiknek tiszte a gyakorlatban örökletessé vált, a lengyel királyokra és az ottomán birodalom uralkodóira. Azt is mondhatják persze, amennyiben a választások ilyesféle rendellenességekkel járnak, minél ritkábban ismétlik a választást, annál jobb. A tapasztalat azonban igazolja, hogy a rendellenesség csak egyetlen módon előzhető meg: ha a választások a gyakori változások révén lényegtelenné, jelentéktelenné válnak. Az egyetlen hatékony megelőzés az lett volna, ha lehetetlen lenne valakit másodsor is megválasztani. Bár a népnek megvan a hatalma ahhoz, hogy az elnököt minden negyedik évben szavazás útján leváltsa, ezt a hatalmat nem fogja gyakorolni. A Diéta bármely nap eltávolíthatja Lengyelország királyát, mégsem távolítják el soha. – A kisebb jelentőségű ellenvetések közé tartozik: a feljebbvitel kérdése de facto és mint törvény, és az, hogy a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom minden tagját kötelezze eskü az alkotmány betartására.

Nem szeretném azt a látszatot kelteni, mintha el tudnám dönteni, mi lenne a legjobb módszer arra, hogy az ebben az alkotmányban lévő számos jó dolgot megtartsuk, és a rossztól megszabaduljunk. Vajon az lenne-e jobb, ha elfogadnánk a későbbi módosítás reményében, vagy az, hogy miután az emberek megfelelőképpen mérlegelték és alaposan megvizsgálták, és miután kiderült, mely részeivel nincsenek általában megelégedve, és általában mely részeit helyeslik, esetleg azt mondanánk nekik: „Most már látjuk, mit akartok. Hívassátok össze ismét küldötteiteket, bízátok meg őket azaz, dolgozzanak ki egy olyan alkotmányt számotokra, amely kihagyja mindazt, amit elvetendőnek találtak, de megteremti azokat a jogköröket, amelyeket helyeseltek. Mindezzel nagymértékben hozzájárultok saját kormányzatotok hatékony működéséhez.” – Mindenesetre remélem, nem fogja Önt elbátortalanítani a további próbálkozásoktól, ha a jelenlegi nem jár teljes sikerrel.

Nos, nyíltan elmondtam Önnek mindazt, ami tetszik nekem és ami nem tetszik: csupán kuriózumként, hiszen tudom, az Ön véleménye már mindezen kérdésekben kialakult, miután meghallgatta mindazt, ami e tárgykörben elmondható volt. Bevallom, nem vagyok barátja egy nagyon hatékony kormányzatnak. Az efféle kormányzat mindig zsarnoki. A zendülés, amely a közelmúltban zajlott le Massachusettsben, több ijedelemre adott okot, mint amennyire véleményem szerint rászolgált volna. Számítsa ki, egy zendülés tizenhárom államban tizenegy év alatt annyit tesz, mint egyetlen zendülés egy államban másfél évszázad alatt. Egyetlen országnak sem volna szabad meglennie ilyen hosszan zendülés nélkül. És a hatalom bármilyen fokú koncentrációja a kormányzat kezében sem fog megóvni a zendülésektől. Franciaország minden despotizmusával egyetemben és a két-háromszázezer állandóan felfegyverzett katonája ellenére három felkelést élt át csak abban a három évben, amióta itt vagyok – mind-egyikben nagyobb tömeg vett részt, és jóval több vér folyt, mint Massachusettsben. Törökországban, amelyet Montesquieu még despotikusabbnak tartott, a lázadások mindennaposak. Angliában, ahol a hatalom keze könnyebb, mint itt, de nehezebb, mint nálunk, úgy hatévenként vannak lázadások. Megint csak hasonlítsa össze a fentiek lázadóinak kegyetlen pusztításait a mieinket jellemző renddel, mérséklettel és majdhogynem önfelszámolással.

Összes ellenvetésem dacára az én alapelvem az, hogy a többség akarata mindig győzedelmeskedik. Ha tehát a többség jóváhagyja a javasolt egyezmény minden részletét, én jó szívvel csatlakozom majd, annak reményében, hogy később módosítják, valahányszor rájönnek, hogy rosszul működik. Hiszem, kormányaink évszázadokon át erényesek maradnak, legalábbis mindaddig, amíg főként mezőgazdaság-központúak; s ez mindaddig így lesz, amíg szabad földek találhatók Amerika bármely részén. Amint azonban az emberek nagyvárosokban zsúfolódnak össze, miként Európában, kormányaink ugyanolyan korrupctakká válnak majd, mint az európaiak. Legfőképpen abban reménykedem, hogy figyelmet fognak szentelni az átlagember oktatásának és nevelésének, meg lévén győződve arról, hogy a legnagyobb biztonsággal az ő józan eszükre támaszkodva óvhatjuk meg a szabadság kellő mértékét.

Igencsak kifárasztottam Önt ez alkalommal értekezésemmel, így már csak őszinte nagyrebcsülésemmel és ragaszkodásommal egészíteném ki, amellyel, kedves Uram, maradok az Ön szerető barátja és szolgálja,

Thomas Jefferson

P. S. Törvényeink bizonytalansága, instabilitása valóban mérhetetlenül komoly veszedelem. Úgy vélem, jó lenne, ha alkotmányunk biztosítaná, hogy egy törvény betervezése és elfogadása között mindig legyen egy tizenkét hónapos várakozási időszak; ezután kellene javasolni a törvény elfogadását egyetlen szó változtatása nélkül; és ha a körülmények folytán a törvény haladéktalan elfogadása indokoltnak látszik, akkor egyszerű többség helyett legyen szükség mindkét Ház kétharmadának szavazatára.

JAMES MADISON AZ ALKOTMÁNYRÓL

Balabán Péter fordítása

THE FEDERALIST, 47. sz.
1788. január 30.

New York állam népéhez

Miután áttekintettem a javasolt kormányzat általános formáját és a kormányra ruházandó hatalom összességét, rátérek e kormányzat szerkezetének vizsgálatára, valamint annak az elemzésére, hogy e hatalom miként oszlik meg a kormányzatot alkotó részek között.

Az alkotmány tiszteletre méltó ellenzőinek egyik legalapvetőbb kifogása szerint ez az alkotmány megsérti azt a politikai alaptételt, amelynek értelmében a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalmi ágak különállóak, szétválasztandók. A szövetségi kormány struktúrája – szerintük – egyáltalán nem veszi tekintetbe a szabadság e nagyon lényeges biztosítékát. A különböző hatalmi ágak úgy osztódnak el és úgy keverednek, hogy nem érvényesül sem a szimmetria, sem a forma szépsége, és az építmény néhány fontos alkotóeleme annak a veszélynek van kitéve, hogy összeroskad más részeinek aránytalanul nagy súlya alatt.